

Széljegyzetek egy tanulmány margójára

Scharle Ágota: *A foglalkoztatási rehabilitáció hazai támogatásai és eredményessége* című, a Kapocs folyóirat X. évfolyamának 2. számában (2011. július) megjelent tanulmányával kapcsolatosan fontosnak tartom előrebocsátani, hogy a jövőre vonatkozó javaslatok nagy százalékával maradéktalanul egyetértek, ezek jelentős része szerepel is a várható jogi szabályozásra vonatkozó szakmai terveinkben és szándékainkban. Ezzel együtt fontosnak tartom azt is, hogy néhány széljegyzetet tegyek a tanulmány margójára, amelyek a leírtaktól eltérőek, és árnyalják a levont következtetéseket.

A tanulmány egészében érzékelhető az az alapkoncepció, amely szerint a szerző versenytársaknak tekinti a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató és a szolgáltató szervezeteket, egyértelműen letéve a voksát a szolgáltatók tevékenysége mint generális megoldás mellett, a foglalkoztatók ellenében. Ez a koncepció alapjaiban vitatható, mert nem elemzi a két struktúra kialakulásának folyamatát, annak időbeni eltérését, és nem hangsúlyozza azt, hogy ezen két struktúra különböző elemei más és más időszakokban, más és más társadalmi-gazdasági körülmények között, más elvárásoknak, más céloknak az elérése érdekében alakultak olyanná, amilyenek láthatók most, 2011-ben. Természetesen nem vitathatóak a (re)integrációról szóló általános megállapítások, mint a rehabilitációval kapcsolatos végső elvárások, de nyilvánvalóan a két szervezet cél- és érdekeltégi rendszere, rendeltetése, jogszabályi környezete más és más. Ebből adódóan oktalanság lenne számon kérni például a szolgáltatókon a saját szervezetükön belüli foglalkoztatást, annak mennyiségi mutatóit, és azt összevetni a védett/akkreditált szervezetek ilyen adataival.

Álláspontom szerint ezen szervezetek nem állíthatók szembe egymással, konkuráltatásukra nem lehet koncepciót, stratégiát építeni. Jelen helyzetben mindkettőnek megvan a maga feladatköre, a jogszabályok által behatárolt mozgástere, teljesítményüket csak ezen belül, nem pedig egymással összevetve lehet mérni. Mindkettő egy-egy önálló, szükséges színe a foglalkozási rehabilitáció sokszínű

palettájának, mely színek nem moshatók össze, illetve egyik sem törölhető le egyik pillanatról a másikra erről a palettáról.

Fontos megemlíteni, hogy 2006-tól a támogatások vonatkozásában bevezetett szükségszerű változásoknak köszönhetően ugyan jelentősen csökken az igénybe vehető támogatás összege, ám az új szabályozás sem írta elő a munkáltatónak a kötelező kihelyezést, és nem is tette ebben érdekeltté az érintett szervezeteket. A kormány a Széll Kálmán-terv kapcsán jelenleg is dolgozik azon, hogy ezt a statikus rendszert dinamikusabbal váltsa fel, ahol a támogatott szervezetek érdeke a rehabilitálható személyek nyílt munkaerőpiacra történő folyamatos integrálása.

A támogatásban részesülő szervezetek közül a költségkompenzációs, valamint rehabilitációs támogatásban részesülő szervezetek éves szinten jelenleg nagyságrendileg 1,2-1,3 millió Ft/fő támogatást kapnak a foglalkoztatáshoz, ennek jelentős része az adó- és járulékbefizetés címen vissza is áramlik az államkasszába.

A tanulmány elolvasása és a következtetések levonása során nem hagyható figyelmen kívül, hogy a kutatásban szereplő és elemzett tevékenységek is a területileg igencsak tagolt és többféle síkon szegregált magyar munkaerőpiacon zajlanak, így onnét kiragadottan vizsgálni egy-egy területet nem célszerű.

A tanulmányban a munkaerőpiacra való (vissza)juttatásaiban sikeresnek minősített és részletes elemzés alá vetett, szolgáltatásaiban kiemelkedő öt szolgáltató szervezet közül három a főváros és környéke munkaerőpiacán, egy Pécsen, és egy Hódmezővásárhelyen tevékenykedik. (Ide tartozó és önmagáért beszélő adat, hogy 2010 júliusában a nyilvántartott álláskereső relatív mutatója¹ Budapesten 3,98%, Pest megyében 4,95%, Pécsen 7,06%, Hódmezővásárhelyen 8,77% volt, míg ebben az időszakban Borsod-Abaúj-Zemplén megyében ez a mutató 14,06%, Nógrádban 13,52%, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 13,85% volt.)

Nyilvánvaló, hogy szolgáltatásokkal csak olyan térség munkaerőpiacára van esélye visszajutni a megváltozott munkaképességű munkavállalók-

nak, ahol a munkaerőpiac felvevő- és fogadókészséget is mutat. Ebből adódik, hogy hasonló sikerekről nem adhatnak számot az ország keleti, északi részén tevékenykedő szolgáltatók, és ezek tevékenységeiről nem is olvashatunk a tanulmányban. A modellértékű gyakorlatok nem ezeken a területeken, területekre lettek kimunkálva.

Ugyanakkor mind a védett szervezetek, mind a kiemelt akkreditációval rendelkező munkáltatók zöme – mint foglalkoztató – székhellyel, telephellyel, jelentős foglalkoztatotti létszámmal van jelen a keleti, északi régiók munkaerőpiacán. Foglalkoztatóként való jelenlétük a munkaerőpiacon azt bizonyítja, hogy az aktuális támogatási, finanszírozási feltételek mellett mind a munkáltatóknak, mind a munkavállalóknak érdekében áll e foglalkoztatási formában részt venni. Ebben a helyzetben jelentős léptékű, nagyságrendi változást a helyi munkaerőpiacok változása hozhat. Ugyanis, ha a megváltozott munkaképességű munkavállalóknak az elsődleges munkaerőpiac majd kedvezőbb foglalkoztatási feltételeket tud nyújtani – a jelenlegi védett, akkreditált foglalkoztatóknál –, akkor a piac szabályai szerint legelőször ezekről a munkahelyekről fogja „kiszippantani” a felkészült, munkagyakorlattal rendelkező megváltozott munkaképességű munkaerőt. Ezt követően fog csak megnőni ezen térségekben (is) a szolgáltatások iránti igény, az ilyen jellegű szolgáltatók jelentősége, mert a munkaerőpiacon megnő, és folyamatosan meg is marad a kereslet a megváltozott munkaképességű munkavállalók iránt is. A munkaerőpiac változása természetesen elsődlegesen a nemzetgazdaság változásának függvénye, de e sajátos foglalkoztatotti kör vonatkozásában az érdekeltégi/támogatási rendszerek átalakítása is alapjaiban képes átstrukturálni térségenként a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztatók körét.

Az elsődlegesen munkaerőpiacra visszajuttatott megváltozott munkaképességű munkavállalók esetében igazán a be/visszajutáson túl még an-

nak lehetett volna tanulságos a – messzemenő következtetések levonására alkalmas – vizsgálata, hogy milyen munkáltatóhoz is kerültek a munkavállalók, részesültek-e ott a munkáltatók valamilyen foglalkoztatás bővítését szolgáló támogatásban, vagy mindenféle támogatás nélkül történt a foglalkoztatásuk. További kérdés lehetett volna, hogy meg tudnak-e maradni 6/12 hónapon túl is az elsődleges munkaerőpiacon, akár munkahelyváltás mellett is?

A tervezett változásokról

Itt is szeretném hangsúlyozni, hogy egyetértek a szerzővel abban, hogy a rendszer átalakításra szorul. A jövőre vonatkozóan a jelenlegi minősítési rendszert, a rokantsági ellátásokat és a támogatási rendszert egyaránt megváltoztatni javasoljuk. A tervezett változtatások fő célja, hogy aki egészségi, szociális és foglalkoztatási szempontból egyaránt alkalmas vagy alkalmassá tehető a nyílt munkaerőpiacon történő elhelyezkedésre, annak visszavezetése történjen is meg. A támogatások átalakításának alaptétele az eredményen alapuló finanszírozás, a teljesítményértékelés, az elsődleges munkaerőpiacra gyakorolt hatás lesz, valamint a támogatások mértékének és időtartamának, a szolgáltatásoknak a személyre szabottsága, a tranzitálás előírása, a jelenlegi akkreditációs rendszer egyszerűsítése.

A tanulmányban írottak összességében azért megnyugtató módon visszaigazolják a koncepció problémaérzékenységét, a benne meghatározott fő irányok helyességét.

Végezetül elismerésemet fejezem ki e nagy ívű tanulmány elkészítéséért, a benne érzékelhető szakmai elkötelezettségért, jobbító szándékért.

Tatosné Takács Andrea
rehabilitációs főosztályvezető
Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal

Jegyzetek

- 1 Relatív mutató, nyilvántartott álláskereső a munkavállalási korú népesség %-ában. (Településsoros munkanélküliségi adatok. Nyilvántartott álláskereső száma és aránya az állandó lakóhelyük szerint. 2010. 07. 20-i állapot)
http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=full_afsz_stat_telepules_adatok_2010